

Crònica interina d'un premi literari i allò que tal vegada s'hi esdevingué

La conxorxa de Palma

El premi de novel·la Ciutat de Palma, en la seva vint-i-setena edició, ha ofert a l'opinió pública un enrevessat enfrontament entre dos intel·lectuals en què es reflecteixen, descarnadament i públicament, alguns trets malaltissos de la societat literària catalana.

Devia ser, i ho era, un 20 de gener. De nit i havent sopat, quatre homes justos, un d'ells empipat, feien pública la decisió de concedir el premi de novel·la Ciutat de Palma 1992 –un milió de bossa– a l'escriptor Ignasi Mora per la novel·la *Les veus de la família*. Un dels homes justos, el valencià Josep Piera, considerava, dies després, que el veredict era “un triomf de la intuïció mediterrània sobre el racionalisme germànic”. I aquell home indignat, el *racionalista* alemany, Axel Schönberger, concloïa, més prosaic, que “uns fills de puta” s'havien carregat el bon nom d'un premi literari. En desacord amb els procediments i l'actuació de la resta del jurat, el filòleg foraster havia redactat, el 20 de gener a la matinada, un comunicat de premsa que trencava, per primer cop en la literatura catalana, una regla d'or de tot jurat: menjar-se els draps bruts en família. Aquesta és la història d'una regla violada i alguna de les seves seqüeles.

L'HOSTE ARROGANT

En l'inici del sàinet, un personatge de-
fugit de participar-hi. Lluís Cercamón
Racionero, teòric membre del jurat de
novel·la, decideix de no acostar-se a l'illa
i envia, per correu, i en castellà, el seu
vot a l'obra presentada pel seu amic Mi-
quel Givernau, *Crònica d'Empúries*, que
tenia l'al·licient innegable de l'aparició
com a personatge secundari de Racione-
ro mateix. S'accepta el vot delegat, però
ja de bon principi cap de les vuit obres
presentades –d'un Miquel Ferrà a un Ga-
briel Galmés– no tenia padrins con-
vençuts dins el jurat. No hi creien Ma-
ties Vallès, un reconegut periodista del
Diari de Mallorca, ni un altre periodista
i narrador, Llorenç Capellà. Josep Pie-
ra tampoc no hi podia creure, perquè no
en sabia gairebé res del que s'hi manega-

va. Havia arribat a l'aeroport de Son Sant
Joan el 19 de gener a migdia, i fins que
els funcionaris de l'ajuntament no li van
fer a mans unes bases Piera no descobrí,
astorat i tanmateix poc empenyat, que en
aquesta convocatòria feta pública el juny
del 1992, a més de premiar obra publica-
da en lloc d'inèdita, els membres del jurat

podien presentar propostes pròpies. Tot
un cop de sort perquè ell en tenia una. A
la maleta –“casualment”, deia– portava
tres exemplars d'una novel·la curta del
seu conciudadà i amic Ignasi Mora.

Però tota estratègia destinada a triomfar
requereix un coneixement psicològic dels
membres del jurat i d'Axel Schönberger,

un filòleg erudit que parla gairebé tots els idiomes llatins i exerceix de lusitanista, hispanista i catalandofil, només se sabia que era amic personal de Gabriel Janer Manila. Després ja ningú no l'havia d'oblidar. Schönberger, vice-secretari de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, arribà a la sessió de deliberacions descartant, "per mediocres", les vuit novel·les presentades a concurs, a les quals Piera havia afegit, d'acord amb les bases, *Les veus de la família* d'Ignasi Mora. El literat valencià intuï el "rigor" d'aquell hoste de trets aris quan, després de les presentacions, gosà "qualificar de deshonestos tots els premis dels Països Catalans", mal fos el primer cop que feia de jurat. Era el primer cop, sí, i Axel ho volia tot net. Net i brillant.

A MATADEGOLLA

En les deliberacions del 20 de gener a

la vesprada s'enfronten dues concepcions impossibles d'encaixar. Axel Schönberger entén, "segons les bases", que cal premiar la millor obra del 1992. Proposa nou autors. Barbal, Coca, Moix, Moncada, Oliver, Rendé, Saladrigas, Villatoro i Janer Manila. Discutir-les una per una i triar la de més qualitat "sota criteris estrictament literaris". Aquests són els seus paràmetres.

Josep Piera i Llorenç Capellà s'estimen més convertir l'ambigüitat de les bases en una plataforma de llançament d'autors joves, no consagrats ni premiats, o bé deixar el premi desert "com a crítica a unes bases mal fetes". Maties Vallès els segueix la veta. Té, més que res, ganas d'enllestir. Una intenció difícil perquè "l'inflexible prussià", com el descriu Josep Piera, vol discutir el contingut, la llengua, la forma, l'estil, les idees i l'estructura de les seves nou novel·les preferides.

L'hoste desconegut exigeix massa: "Schönberger volia convertir aquell jurat en un tribunal de tesis doctorals", afirma Piera a EL TEMPS, "on ell, com a posseïdor de la raó literària universal, ens guiaria cap a l'obra perfecta. Era del tot absurd". Però, tossut com sempre, el filòleg alemany insisteix que s'opti almenys entre Barbal, Saladrigas, Moncada i Janer Manila. Piera li destapa les cartes i afirma, conclouent, que de les quatre obres es quedaria amb *Paradís d'orquídiades* de Janer Manila i, tanmateix, "seria *deshonrós* que un bon novel·lista guanyés un premi tan *mediocre* com aquest". Ja que tant Vallès com Capellà no accepten "perquè no tocava" votar Janer Manila, Axel Schönberger s'ho ha de jugar tot a una sola carta: presenta un extens dossier sobre el seu amic que inclou ressenyes literàries i, entre altres materials, doctes opinions de ca-

tèdratics de catalanística d'universitats alemanyes i austríaques. Li serveix tan poc com remarcar en tot moment que abans de ser-ne amic, ell ja admirava la narrativa de Janer Manila.

Mentrestant, a Llorenç Capellà, se li acaba la paciència: "Per més que vam insistir que érem uns admiradors extraordinaris de Janer Manila, Schönberger no va parar d'acusar-nos que cometriem una terrible injustícia anti-científica si no el votàvem".

El *joker* de Piera, davant un foraster de verb farragós i aires de suficiència, ho té tot guanyat i el saforenc es troba, de cop, amb el suport incondicional no sols de Capellà, sinó també de Vallès que, tot i no apreciar l'obra d'Ignasi Mora, vol desbloquejar la situació. Tres a un. Piera, hàbil i contingut, arracona Schönberger i ell se n'adona massa tard: "Em va fer passar per un *fatxa* alemany", però el teutó continua qüestionant la decisió: una novel·la premiada al 1991 amb el Joanot Martorell de Gandia, pàtria literària i orgànica de Piera-Mora, no necessita més premis. I Schönberger dona nom a la cosa: amiguisme. "Jo sóc l'oposició", conclou.

I ja que l'escàndol sembla assegurat, Piera i Capellà elaboren allò que ells anomenen "una gràcia" o un "escàndol sobre l'escàndol". Si el 20 de gener és Sant Sebastià i Sant Sebastià és el màrtir preferit de Terenci Moix i d'en Leonard d'*El sexe dels àngels*, ¿Per què no donar a l'etern jove de la literatura catalana el rang de finalista? Un divertiment qualificat per Vallès de "faller" es converteix, dins la memòria precisa d'Axel Schönberger, en la "voluntat que Moix tingués un disgust, una humiliació", que la veu avorrida d'Inés, la secretària madrilenya d'en Terenci, redueix a un rutinari "*eso a él ni le va ni le viene*". Pura escorrialla.

La indignació ja ha esclatat -tota- en el cervell vexat d'Axel Schönberger quan s'adona que, en lloc de remarcar l'obra dels autors joves, Piera i Capellà "es fottien amb cinisme i frivolitat del premi". Com remarcà en el comunicat públic posterior, ningú no mereix aquest "jurat mediocre" ni aquesta decisió immoral". Ja que no vol participar en la conxorxa n'Axel posa el seu càrrec a disposició del regidor de Cultura de l'Ajuntament, Josep Carles Tous, que insisteix en allò que no s'ha cansat de repetir: "¿Escàndol? Benvingut sigui", però res d'escampar la boira. A la fotografia, hi cap tothom i Axel, "per respecte als premis", signa l'acta del jurat fent-hi constar la "gran in-

A l'esquerra, Ignasi Mora, guanyador del Ciutat de Palma 1992. A la dreta, Josep Piera, membre del jurat del premi i amic del primer.

LOLA CARRASCO

dignació i protesta contra els criteris establerts". En la festa grossa compleix els compromisos del sopar –gran gala, puros i autoritats– fins que, de matinada, a l'hotel, descarrega en el seu ordinador portàtil una declaració personal que reparteix als diaris el dijous 21 de gener i obre la polèmica.

Axel Schönberger ha reviscolat, des de la fúria raonada, un debat somort que torna sovint en estacions climàtiques irregulars. Però aquest estricte professor ha deixat, per primer i últim cop en la seva carrera professional, constància escrita de les pinyes d'un jurat. No tornarà a tractar "sofistes" com Piera, "que vesteixen el pitjor argument amb la millor aparença" i continuarà no entenen com una novel·la que no agradava ningú va endur-se aquell Premi Ciutat de Palma 1992.

En canvi, el coherent sofista Josep Piera citava, el dia 20 a les dotze del migdia, Gabriel Janer Manila al hall de l'Hotel Palace Atenea per exposar-li un veredict pel qual *Paradís d'orquídies*, la millor novel·la, segons Piera, d'aquesta edició, havia de quedar al marge. El sofista, ironitza Schönberger, "té mala consciència" però, enllestides les formalitats, Piera tornava als cingles verds i als cadàvers barrocs enduent-se un bon regal per als companys de Gandia malgrat l'angoixosa visió d'un nibelung foll i enquimerat, de malnom Schönberger, assassinat pels literats de seny una tarda de gener a la ciutat de Palma.

Oriol Malló

Els premis i els 'anti'

El safareig literari ha fet aquesta tardor, a Gandia i, com cada any, una excel·lent bugada. A final d'octubre tant *Levante* com *Las Provincias* sabien, abans del veredict oficial del 20 de novembre, qui seria el guanyador del Joanot Martorell. Pertocava a Tomàs Belaire, un escriptor d'Alfàfar que l'any abans havia estat jurat i entusiasta defensor de *Les veus de la família* d'Ignasi Mora. Els dos únics membres del jurat que van presentar-se a les deliberacions des de fora dels cenacles valencians –Àlex Broch i Gabriel Janer Manila sense Antoni Marí ni M. Antònia Oliver– quedaven fora de joc i aliens al batibull. Es van limitar a escoltar els elogis encesos que Ignasi Mora anà dedicant a *La construcció* de Belaire i, a contracor, van fer-li costat ja que Belaire pareixia, el dijous 19 de novembre, l'únic candidat possible per a evitar que el Joanot Martorell quedés desert. Havent signat l'acta, resignats a l'unanimitat, Broch i Janer Manila rebien la lloança de Josep Piera –"ha estat una sàvia decisió"– mentre s'assabentaven que tots els grups municipals de Gandia es queixaven d'aquests tripijocs dels quals el regidor de Cultura del PSPV es declarava totalment "aliè". Broch i Janer Manila van optar per la discreció, una virtut que Àlex Broch respecta: l'any 1988, el seu superior jeràrquic, el director literari d'Edicions 62 Josep M. Castellet, havia guanyat el Joanot Martorell de 1988 perquè, llavors, la consigna havia estat "prestigijsar el premi", justament amb *Els escenaris de la memòria*.

Exemples se'n poden trobar d'altres. En

l'exagerada constel·lació dels premis catalans molts veredictes ballen damunt d'ambigües fronteres. Legítimes però perilloses. A priori, entre dos textos d'una mateixa qualitat, els membres –perfectament honestos– de qualsevol jurat no dubten a elegir el del seu amic. Però molt sovint, l'amic no té un consens qualitatiu que el faci respectable fora dels seus íntims i quan això succeeix en una estructura pública, en premis pagats i recolzats per institucions, la polèmica pot adquirir una violència verbal remarcable.

Àlex Susanna, l'editor de Columna, va guanyar, el mes de maig de 1992, la Flor Natural dels Jocs Florals de Barcelona –un poema, un milió– amb un text no inèdit i amb un jurat de bons amics i va provocar un cúmul de querelles literàries –manifest inclòs– somortes des de l'antològica guerra de Llibres del Mall –Quaderns Crema. Però, a hores d'ara, capelletes –tal com Joaquim Molas les entén– potser ja no en queden. Hi ha grups d'afinitat i cercles de convivència o d'interès (alguns diaris, la Universitat de Girona, certes editorials...), però les polèmiques només arriben quan una majoria moral d'escriptors considera que algunes colles fan funcionar en excés el favoritisme de clan. Ser *anti-Susanna* o ser *anti-Piera* és, a hores d'ara, un dels elements més importants d'unió entre molts intel·lectuals que, farts de *compromís* i compromisos, s'havien retirat, o mai n'havien marxat, cap a la seva trinxera personal.

O.M.